

ACC. N:R. M. 6938:1-13.

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Carl Viking

Härad: Upplandinge.

Adress: Furåkra, "Bricksmåla."

Socken: Råghult.

Berättat av: Susanna Elandsdatter m.fl.

Uppteckningsår: 1940.

Född år 1800 i Råghult socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sida 1.

Uppteckningen Berör "Nyrkingar."Vol. 1.Sidor: 1 — 11.+ Särtil 2. Blad Tekningar.

1.)

ACC. NR. M. 6938 : 1.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Mörpling." Detta namn gavs fäderna
åt ett mördat spenabarn, som modern
sprax efter födelsen lagit av dagen och
lagt å län. Mormor sade, "Om den olyc-
kliga, bedragna, modern, då han står
i begrepp att laga sitt barns liv blott
blir till råde, att med vördnad näm-
na "Jesu namn eller läsa Fader vår," så
förmår han ej laga sitt barns liv, han
blir då ansvärd, jämte barnet, av
barnets skyddsvärd. Likaså om
han kysset barnet, då måste sjäva-
len vitka." Detta hade flickor, som bl-
vit bedragna erkänt för sin mormor
egen reflex. Vår svenska Lag dämmer härt
den moder, som lager sitt barns liv, och
"Bröckernas Bok" Lärer, "Du skall icke dräpa!"
Men tänk på gängen tid. Det ansågs syfta.

2.)

ACC. NR. M. 6938:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ligt vanärande för en kvinna att föda
barn utom äktenskapet. Jag minnes, som
yngling, hur den stackars bedragna flickan
en rådgångsmorgon skulle, före Högsmässan,
in i "bakerstian" och falla på knä i "skam-
pallen" och b.a. bekänna offentligt "att hon
i Guds församling stor förargelse åstadkom-
mit." just därför att hon av ren kärlek till
en äreförögäken man skänkt sin kvinnli-
ga dygd och i tro på hans äktenskapslöften
pålagit sig det hedrande, men ansvar-
fulla moderskallet. för att sedan av ha-
mon, bildlig talat, kastas bort, som en
utkramad ciffra. Jag försvaret ej den
förhvirade moderns gärning ty mbed
är mord oavsett vilket motiv, som varit
orsaken, men jag kan ej fränkänna det
otillbörliga hos dåtida Prästerskap och fram-

3.)

ACC. N:R. M. 6938:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

för allt Bedraget. — Enligt fädernas
tra, så kunde inget värre drabba en män-
niska, än det att han inget fick "Vila i vigs-
jord." En sådan människa måste "Gå igen"
s. v. s. hennes vilnad visade sig till det
blev upptäckt varist hennes stoft varit
lagt "å länna." Det var så även med Myrting-
ar. Dessa "Gengångare" benämndes med en
gemensamt namn för "Gastar." "Myrting-
en" var synnerligen svår att påka ut
för, ty han vållade svår Förgörnings-
dom kunde få minnesbete för hela li-
vet. Men "mormor sade," Om modern, in-
nan han tog barnets liv, lovade det, att
det varje torsdagmat fick skola s föra
oväsen i 100-år, så kunde ingen upp-
täckta var det blivit lagt å länna. "Gamla
talade om att dom natttid hört "Gaste-

skrol" s då lät så hemskt, att då skär ige-
nom murg och ben." - Mormor berätta-
de följande sägen. I hennes födelseby Hö-
gesken, Ålgårdssocken fanns en ung bon-
de, som blev förälskad i sin tjänste-
flicka, som besvarade hans kärlek. Föl-
den blev att flickan omsider födde ett
gossebarn. För att ej bliva brännmärk-
ta, så beslöt den dam taga barnets liv.
Den lade den liket in i bakugnen, som
var i vardagsrummet och murade igen
både ugn och ugnsgrynan. Den flytta-
des ugnen ut i köket, ty det ansågs be-
kvämare att ha ugnen där, och ing-
en misstänkte denna oppgift. Flickan
blev ej gift med den unge bonden, utan
måtte ut och söka någon annan tjänst.
Omsider var Bonden gift. Hans hustru

vart oroad om mätterna och såg ett
 litet nyfött barn vid sin säng sträc-
 ka händerna mot henne. Men hörde
 hon barnagråt inifrån rummet. Husb-
 ren gjorde sin man oppmärksam på
 saken. Han blev "Kritvit i syna (ansik-
 tet) när han talade om barnagråt
 inifrån den gamla Bakugnen. Han
 fann för gott att bekänna". Sävarande
 Prosten i Rieghult hette Thelander. Det var
 vid tiden 1840. Branden gick dit och bit-
 tade sig, och Prästen, vars mun är löst
 av en Lysthetsed; måste hemlighålla sa-
 ken. Det lilla skellet blev uttaget och
 i Lysthet fört i "Vigd jord" (Rieghults grift
 gård.) Men bland prästens efterlemnade
 papper fanns b.a. även bemälda uppgift.
 Obs! För ej tryckas med angivande av namn
 och ort!!

6.)

ACC. N:R. M. 6938 : 6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Min moder Johanna Sofia Erlandsdot-
ter var född den 2de februari 1844. I Kaga-
skun, Keglutsroeken och dog i Kroks-
hult samnastädens den 18de November
1912. Hon har berättat följande verkligt
provärdiga historia om en "Nörpling." Vid
tiden 1882 bodde i Krokskult en fin förmä-
gen bondsdotter vid namn Sofia. En dag
kam Hon och lånade av mor en stor, k.
"Knäppask" av sägträ. I askens botten var en
brännstämpel med min fars namn, som
såg på ut. **IJS**. Min fader hette Erik Jansson.
"Knäppasken" som jag något minnes, var nä-
ra en aln lång, rektangel, 12". Det dröj-
de för Sofia med att bära hem den
lånade "Knäppasken". Ty den hade fått
hjäns-göra som likkista åt den lilla
flickan han fött och oohänt livet.

Mor tänkte ej på asken vidare. Men ett hal-
år därefter hade mor varit och vakat för
en sjuk grannkvinnas och kom hem sent
i natten. När han stod vid hemmets för-
slugobro, så fick han se "Knäppasken" på
bran; och en späd röst sade, "Jahanna,
släpp ut mej!" Så förstod mor "vad kloc-
kan var slagen". Påföljande dag så gick
mor till en läsaer kvinna i Kråkshult, som
hette Sofia Danielsdotter. Hon var god
vän med dåvarande kyrkoherden Carl
Petter Borgh i Ålgshult. Sofia sade till mor,
"Jahanna, ja har pratat att detta intet
stod rätt till, & ja har förstått lite ja må,
men nu måste ja gå till Borgh & lätta
mitt samvete, för lösa erkände för en
är sen för mej att då va så ställt förna"
=(var i process!) Flickan blev i hemlighet

8.)

ACC. N:R. M. 6938 : 8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

kallad till kyrkoherde Borgh. Flickan er-
kände sitt brott. Han hade burit en natt
barnet till Hghults gamla griftgård, plac-
kat ut stenar ur muren och äter doltas-
ken där. Nåd fick gå före rätten, ty bösen
var rent förkviad, så kyrkoherden
sade åt mor, "Vi måste tåga till vidare, ty
jag fruktar, att annars blir han kvagint
eller och tager han sitt liv, och det blir
värre." Se! lilla skelettet blev jämte asken,
som mor under edlig förpliktelse kände,
som sin; i hast nergavda å gamla grift-
gården, och sen gick ej "Hörplingen Igen."
Obs! Givskvis förbehåller jag mig, att en så-
dan Historia ej får komma till allmen-
hetens kännedom. Mor berättade den för
mig 4 dagar före sin död, men jag vet, an-
darn, som erhålla uppteckningen äro till-

fulla värda hela mitt Förtroende. — Alltså!
En annan sägen om "Morgpling."

Enkan Stina Lisa Ekfeldt var född 1816 i
Fräcke, Ålgöls socken, Kronobergs-län.
Död 1905 i Kranofors-Glasbruk samma-
städes; hon var en Gudelig kvinna av
gamla tidens "Läsare," och svärmöder
till en min "Moster"-(tant) Charlotta Ek-
feldt. Bemälda Stina Lisa Ekfeldt har be-
rättat följande historia. På gården
Kirkabyds Åla i Ålgöls socken bodde i
en eländig stova hexan "Lara" gemenligen
kallad "Troll-sägga." Jag minnes hennes
besynnerliga stuga, fast "Troll-sägga" så
var död. Det sädes att det "Mjölka" i stu-
gan och förvissa säg den avskräckande
nr. "Lara" hade namn om sig att hon jätt-
te "flickor skiljas vid barn," när dam "Rä-

kat illa ut för manfolk." Och det påstod,
att flickor där födde barn och "Sägga" var sam-
behjälpig att laga dom av laga och läg-
ga posten å län. Ohs! Sen besynnerliga "Säg-
Säggas stova" se teckning nr 2. [Stina Li-
sa hade varit åt Helleberga kyrka en
höstsöndag för att den berände vä-
respredikanten "Petter Lorentz Sellen-
gren." Det var mörkt då han gick för-
bi "Säggas stova" Han kände en rysning
vid blotta ösynen av rucklet. Han
so. m. ungefär förbi stugan vart han
varse på en liten gäpplig ett litet sty-
cke av vägen ett klart skinande lys,
som ett duktigt ljus. Han gick däråt,
men då försvann lyset och han hörde
ett spädbarns gråt. Stina Ekfelt fråga-
de: "var är du i skummet-(mörkret) du

11.)
lille stackare?" En späd röst svarade "Jen
stobbe frång; min mor mig lagt i väng."
"Hå, hå, länkbe stina lida." "Ja ska hjälpa
dej när då blir dager." Han sökte på platt-
ben rätt länge. Omrider fann han
en stor, ihålig, alstobbe! I den var ett
späd barns skelett insvept i några mög-
liga trawor. Han tog av sig sitt blårk-
liga kovekläde, & knöt in det lilla skelet-
tet och gämdo det till följande söndag.
Så gick han åter till Hållberga kyrka och
medtog skelettet. Han talade med Pastors
Sellersgren om hur det var funnet. Han
sade: "Här föreligger tydligen ett bar-
namord; vi ha intet annat att göra än
att jag lagar det kommer i en öppnad
grad." Så skedde, och "Lysen" var och
förblev borta.

ACC. N:R

M. 6938 :12:

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Carl Viking

Härad: Upplandinge.

Adress: Furåkra, "Kräksmåla."

Socken: Klghult.

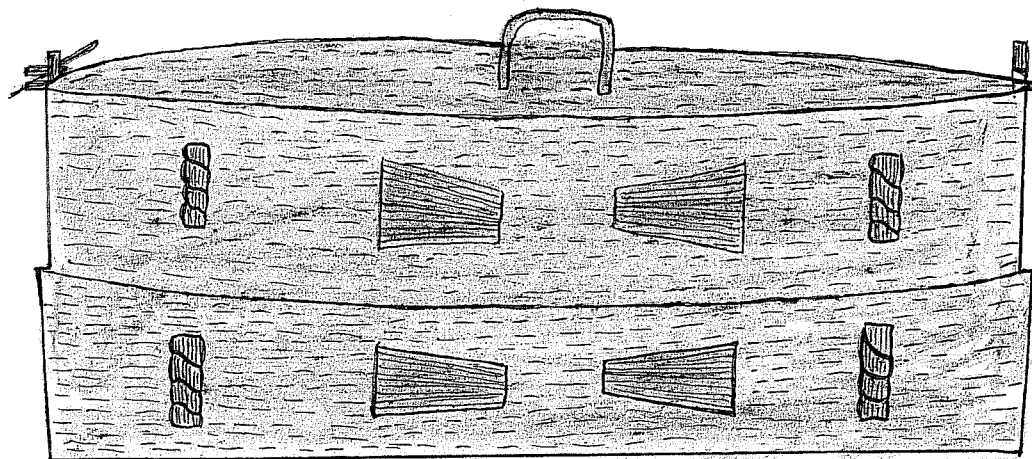
Berättat av: Susanna Örtlandsdotter, vsp.

Uppteckningsår: 1940.

Född år 1800. i Klghult socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

N:o 1. "Gammaltida Knäppask."

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

6938 : 13.

Landskap: Småland.

Härad: Elfsvidinge

Socken: Ålgö.

Uppteckningsår: 1940.

Upptecknat av: Carl Viking

Adress: Furåkra "Kräksmåla".

Berättat av: Susanna Erlandsdotter, m. f.

Född år 1800. i Ålgösockna

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

N:o 2. "Tröll-Säggas" Besynnerliga Afsva på man.
jag har blott ett dotta ruckel.

Skriv endast på denna sida!